

PEDAGOGY AND EDUCATION

До питання підготовки майбутніх учителів початкових класів до виховання толерантності у молодших школярів

Канішевська Любов Вікторівна¹

¹ заступник директора з науково-експериментальної роботи
доктор педагогічних наук, професор;
Інститут проблем виховання НАПН України; Україна

Анотація. У статті визначено шляхи підготовки майбутніх учителів початкових класів до виховання толерантності молодших школярів у позаурочній діяльності.

Ключові слова: толерантність, педагогічна толерантність, учителі початкових класів, молодші школярі.

Докорінні зміни в сучасному українському суспільстві загострили проблему формування толерантності студентської молоді.

Особливої актуальності набуває проблема підготовки майбутніх учителів до формування толерантності, оскільки вчитель має володіти знаннями й практичними вміннями та навичками для формування толерантності учнів.

Питання педагогіки толерантності розглянуто в працях сучасних учених-педагогів І. Бега [1], Т. Варенко [2], Л. Канішевської [3; 4; 5], І. Сухопари [8], І. Таргоній [9] та ін.

У визначенні феномена «толерантність» наявне гуманістичне підґрунтя – в його основу закладено ціннісне ставлення до інших людей, до себе, до оточуючого середовища, що виявляється в гуманності, терпимості, доброзичливості, здатності вступати в діалогічну взаємодію [6, с. 135].

Педагогічна толерантність є «професійно значущою якістю вчителя, що забезпечує його здатність установлювати діалогічні відносини з усіма учасниками педагогічного процесу (учнями, їхніми батьками, учителями, адміністрацією школи) на основі прояву поваги до їхніх думок, цінностей та інших особистісних відмінностей» [2, с. 7].

Визначено структурні компоненти готовності майбутніх

PEDAGOGY AND EDUCATION

учителів початкових класів до виховання толерантності у молодших школярів: когнітивний (знання про педагогічну толерантність; усвідомлення необхідності виховання толерантності в учнів початкових класів; знання форм і методів виховання толерантності у молодших школярів); емоційно-ціннісний (здатність до емпатії; прийняття дитини; терпимість); поведінково-діяльнісний (володіння формами і методами виховання толерантності у молодших школярів; володіння уміннями і навичками толерантної взаємодії; здатність до особистісного та професійного саморозвитку).

Шляхами підготовки майбутніх учителів початкових класів до виховання толерантності у молодших школярів є:

1. Оволодіння майбутніми учителями початкових класів методикою діагностики рівнів вихованості толерантності у молодших школярів; сприяння оволодінню майбутніми педагогами інтерактивними формами виховання толерантності у зазначеного контингенту здобувачів освіти.

2. Використання під час проходження педагогічної практики програми позаурочної діяльності «Толерантний світ» (автор-розробник І. Сухопара). Завданнями програми є: збагачення уявлень молодших школярів про толерантність; ознайомлення учнів з правилами толерантного спілкування з людьми, що їх оточують; формування досвіду толерантного спілкування і толерантної поведінки; створення умов для виявлення молодшими школярами толерантності [8], Вищезазначена програма передбачає проведення бесід, розігрування ситуацій за сюжетами казок, виховних годин: «Толерантна людина», «Я – неповторний і унікальний», «Правила толерантності», «Толерантні друзі», «Такий різний світ» та ін.; гру-подорож до Країни Толерантності; ранкові зустрічі «Давайте дружити», «Ми спілкуємося толерантно», «Наш толерантний клас» та ін.; гру-драматизацію «Рукавичка», рухливі ігри «Передай гарний настрій», «Я багато знаю імен» тощо; дидактичні ігри «Мої добрі вчинки», «Відгадай настрій», «Як чемно відповідати» тощо [5].

3. Запровадження спецсемінару для майбутніх учителів початкових класів «Виховуємо толерантну особистість», завданнями якого є: розкрити сутність феномена «толерантність» к педагогічної категорії; зміст і специфіку педагогічної толерантності; розширити уявлення майбутніх учителів початкових класів щодо технік толерантного спілкування; сприяти формуванню практичних навичок толерантного спілкування; розкрити особливості виховання толерантності у молодших школярів у позаурочній діяльності;

PEDAGOGY AND EDUCATION

сприяти поглибленню знань студентів щодо форм і методів виховання толерантності у молодших школярів. У рамках спецсемінару передбачено проведення інтерактивних занять: «Проблема толерантності в педагогіці», «Особливості виховання толерантності у молодших школярів у позаурочній діяльності», «Форми і методи виховання толерантності в учнів початкової школи», «Техніки толерантного спілкування», «Використання ігрової діяльності як засобу виховання толерантності у молодших школярів у позаурочній діяльності» [7, с. 22].

Подальші наукові розвідки можуть бути спрямовані на розроблення сучасних інтерактивних форм і методів виховання толерантності у майбутніх учителів початкових класів.

References:

- [1] Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: науково-методичний посібник. Київ: ІЗМН, 1998. 204 с.
- [2] Варенко Т. К. Виховання педагогічної толерантності майбутніх учителів на основі аксіологічного підходу : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Х. : [б. в.], 2011. 22 с.
- [3] Канішевська Л. В. Педагогічні основи виховання соціальної зрілості учнів старших класів шкіл-інтернатів для дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків. К. : СтилоС, 1998. 163 с.
- [4] Канішевська Л. В. Змістова структура соціальної зрілості старшокласників шкіл-інтернатів. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*. 2011. Вип. 43. С. 187-192.
- [5] Канішевська Л. В., Сухопара І. Г. Формування толерантності в молодших школярів у позаурочній діяльності : теорія і практика. (Монографія). Київ : Компринт, 2017. 403 с.
- [6] Канішевська Л. В. Аналіз феномена «толерантність» в гуманітарних науках. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2020. Вип. 28(1). С. 132-136.
- [7] Канішевська Л. В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до виховання толерантності у молодших школярів у позааудиторній діяльності. *Інноватика у вихованні*. 2020. Вип.11. Т. 2. С. 21-27.
- [8] Сухопара І. Г. Формування толерантності у молодших школярів у позаурочній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Умань, 2016. 21 с.
- [9] Таргоній І. В. До питання використання потенціалу позааудиторної діяльності педагогічних коледжів у контексті проблеми виховання толерантності студентів. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського* : зб. наук. праць. Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського. 2020. Вип. 1 (68). С. 272-276.